

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1881.

Kolozsvár, csütörtök, július 21

A „KELET” előfizetési díja:

Vidékre postán vagy helyben háshoz hordva	16 frt.
Egész évre	8
Fél évre	4
Negyedévre	2
Egy óra helyben	1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 6 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napot kivételével.

Szerkesztői és kiadói szállás: főtér 12-ik szám.

Hírlapok nem adnak vissza.

Hirdetési díjak.

Egy négyzetes centiméternyi tér ára 2 kr.

Bélyegdíj minden hirdetés után 80 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket felvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasensteiner et Vogler (Wallischgasse 10.)
Budapest: Mosse Publicitische Bureau. Budapest: Haasensteiner et Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberger A. hirdetések felelős irodája Budapestben Szervatár 3. sz.

Elvettik a cikkeket.

gármond sora után 25 krajczár fizetendő.

Tizenegyedik évfolyam.

FÜRDŐINK.

Hegyes vidék vagyunk, a milyenek e világban mindenfelé drágább a kenyere, szegényebb a népe. Talán jó lesz nekünk is olykor körültekinteni a jövő után. A mezei gazdaság az erdélyi részekben néhány nagybacska sikstágot és völgyet leszámítva, soha versenyképes a nagyban termelő országokkal szemben nem lesz. A mi ugyan nem jelenti, hogy elhanyagoltassék, hanem azt, hogy gazdaságokká nehezen és kevesen leszünk általa. Iparunk és kereskedelmünk bármily nagy jövőre hivatott, senki sem tagadja e jövőnek azt a nagy hibáját, hogy igen messze esik, s hogy a jelennek igen kevés jut belőle. S így igen könnyű volna egyenként bebizonyítani, hogy az erdélyi lakosságnak rendkívül meg kell becsülnie, a miből jövedelmet vonhat, mert hegyek között a friss víz forrásai ugyan elég gyakoriak, de a befalni valónak forrásai annál gyérebbek.

A fürdői idénynek derekán fürdőink ötlenek eszünkbe, mert ez már egy olyan jövedelemforrás és kincs, a melylyel aztán a bőtermő vidékek nem dicsekedhetnek.

Miután Erdély is belépett vasutával a világforgalomba, joggal tarthat igényt fürdőközönségre, s csakugyan a külföldi fürdők példája szerint, még csak mulatozás kedvéért is a világ legtávolabbi eső pontjairól is felkerestek, csak kényelemre, olcsóságra, szép vidékre és kedélyes közönségre találjon az útas; a gyógyhatás szinte másodrangú kérdéssé lett.

És most tegyük egy kis szemlét nagyobb erdélyi fürdőinkre.

Ott áll, ugy hiszzük, legelsőnek Borszék. Már az ut is, melyen megközelíthetjük, elragadtatásba hozza a természet-szépségeket kedvelőt. A szép Maros nyugtalanul vergődik ki a sikra szűk szikla-ágyából, s két oldalt égnek meredező bércek, illatos fenyvesek e munkájának néma bámulói. Vécstől Borszékig elragadó, de annál fáradságosabb az út, s kényelemhez szokott külföldi alig adja magát rá. Maga Borszék a kárpáti róna kellős közepén, nagy fenyvesek között, az őstermészet főnségének nagyszerűségében bámulatot keltő panorámáját tárja elénk. Vizei, azok a folyóvá lett aczélhoz hasonló, kristálytisztá, magasra szökő jégáradatok, nemcsak pábratlan csodákat művelnek az emberi egészségre javára, hanem érdekes természeti csodák is.

Hanem azért Borszéknek, daczára,

A KELET TÁRCZÁJA.

A LÁMPAGYUJTÓ.

MISS CUMMINS REGÉNTE.

Nyolcadik fejezet.

Az örök szikla.

(Folytatás.)

Gertrud nem unt bele naphosszant gyönyörködni a felséges tájban, sőt mind fokozottabb gyönyörrel szemlélte azt, s egy az orvossal tett kirándulás a hegy-szakadékok közé, hol egy keskeny patak sziklák közt szűkülve, kétszáz lábnyi hosszú vonalban csörgött alá a völgybe, sok festői leírásra szolgáló anyagnál, melyből Emiliának is kijutott a mulató rész. Új ismerőst többé nem látta viszont; tudokon kívül eltűnt a szállodából. Az orvos kérdészködött utána a vendéglőből, s megtudta tőle, hogy hét-főn reggel útra kelt, s szándéka körutat tenni gyalog a hegyek között.

Az orvos meg volt lepette, s reménytelen csalódva, mert rendkívül megszerette volt mr. Phillipset és azon pontos kérdészködések után, melyet ez további utjokról, s tervezett megállapodási helyeiről hozzá intézett, azzal hízelt magának, hogy kedve van hozzájuk csatlakozni.

— Se baj Trudka, szolt tréfás sajnálkozás hangján; meg vagyok győződ-

hogy első fürdőnk, kevésbé van fürdői kinézése. A közönséges falusi lakások sem külsőre, sem kényelemre nem valának egy szép jövőjű fürdőhelyiségre. S ugy a lakás, mint az étkezés drágább, mint akármely szilvái vagy svájci fürdő. Egy kis szigorral könnyű volna kereszttől vinni, hogy az amugy is fényő gerendákból készülő házak csak izléses svájci stýlban építtessenek s kevés fáradsággal kényelmesebb berendezést és külső csint nyerjenek. A meny-nyre Borszék halad, ez uton néhány év folytán egész új képet nyerhetne. Hogy mily könnyűséggel járna a hegyek leomló vizeiből ott szűk kutakat létesíteni, s mennyire szükséges volna magát a falut minél sürdűbben befásítani, arról ez-uttal nem is szólnunk. Hogy azonban a fürdő felvirágzásának első feltétele az volna, hogy a birtokosság uralkodjék keresetvágyán s igyekezzék olcsóbban nagyobb kényelmet biztosítani, ahöz nem fér kétség.

Borszékkel a kedélyes kis Tusnád versenyeznek fürdői czélokra épített néhány valóban palotaszzerű s általán takaros lakházaival, szelidebb kiadása, de rendkívül bájos vidékével, szerfelett érdekes kirándulási helyeivel. E fürdőnek már nagyobb szabású külföldi jellege van, s tisztaság, kényelem dicseri intézőit. Itt már az étkezés kevésbé, de az ára igen sok kívánni valót hagy fenn. Tagadhatatlan, hogy e fürdőnk rövid idő alatt a legtöbbet haladt, s nagy jövőre van kilátása.

Előpatak alig mozdul, s valóban kevésbé használtattak azok a fényes aranyok, a mik Romániából ide vándoroltak. A nagy gyógyhatású kitérő víz alig nyújt kárpótlást a szűkre szorított vidékért, s a roppant sok javaslatba hozott, de ugy látszik, erőyes kéz hiányában meg nem valósított reformokért. Csak a bűzhődő patak medrére épített sétány is sok calamitásnak volt okozója, a mi mindig ront egy fürdő hírnevét. E sétányt a rajta járkokkal együtt egyszer felkapta a hirtelen megdagadt ár, legközelebből pedig a nép alatt beszakadván, kevésbé mult, hogy a miniszterelnök is nem zuhant bele.

Igy végig menve azonban sok hiányt mutathatnánk ki, sok szépet és kívánatosat irhatnánk különböző kitérő tulajdonoknál fogva híres fürdőink egész rájáról, melyekkel el van öntve Erdély: a kedves kis Málnásról, Báznaáról, Homoródról, Parajdáról, Kovásznáról, Szejkeréről, Algyógyról, Wáczárol, Korondról, Sovátáról, Sztojkaról, Radnárol, Szent-

ve, ismét utunkba kerül egyszer, midőn legkevésbé gondoljuk.

Kilenczedik fejezet.

A láthatatlan varázsa.

Catskill-ből Jeremy orvosék egyenesen Satarogába utaztak. A hely túl tömve volt vendégekkel, mert a fürdő-s utazó-idény most folyt legjavában, s a meggondolatlan utazó, ki elhanyagolta előre szállásról gondoskodni, nem számíthatott e részben semmire.

— Hova fog ön szállani? kérdezte az orvostól egy ismerőse, kivel esetleg találkozott a vasúton.

— „A követségi csarnokba”, volt a felelet. Az olyan jó csendes hely nekünk öregeknek, s különösen miss Graham számára, ki nem egészen jól érzi magát, kellemesebb, mint bármely más szálloda.

— Önöket bizonyosan vorják ott?

— Ha várnak-e? Nem. Ki várna reánk?

— A vendéglős. Ha ön nem rendelt meg előre szobát magának, akkor gyengén jön ki, mert most valamennyi szálloda tömve van néppel.

— Akkor úgy segítünk magunkon, a mint lehet, szolt az orvos közönnel, de a mely egészen elhagyta őt, midőn megérkezve, látta, hogy barátjai szavai teljesen alaposak voltak.

— Nem tudom mit tegyünk, szolt visszatérve a hölgyekhez, kiket kis időre magukra hagyott volt, hogy szállás

Györgyörol, Dombhátról, Zajzonról, Vizaknáról, Jegenyéről stb. stb.

Ezuttal azonban csak, mint nemzetgazdasági tényezőkre, Erdélynek egykor tekintélyes jövedelemforrásává válándó, még jó formán rejtett kincseire öhajítottuk felhívni a közfigyelmet, s nem ajánlhatjuk eléggé törvényhatóságainknak, hogy a területeiken levő fürdők ügyét a nemzeti közélhaladás egy-egy tényezőjének tekintsék s a szerint gyámolítsák.

Tisza Kálmán Naggyáradon.

Tisza Kálmán miniszterelnököt, Naggyárad országgyűlési képviselőjét, Zilah Lajos választási elnök nagy hatása beszédével üdvözölte, melyre Tisza Kálmán következőleg válaszolt:

Azon meleg szavak után, melyekkel szónokuk üdvözölt, nehezemre esik önöket arra figyelmeztetni, hogy bevett törvényes szokásunk szerint végleges nyilatkozatot a mandatumra nézve azok részéről, kik több helyütt választattak meg, az országgyűlésen szokott történni. Engedjék meg, hogy én, kinek egyik feladatam a törvény és a törvényes szokás felett őrködni, ne legyek az, ki ezen törvényes szokás ellen vét. (Eljenzés.) Ismerik önök az érzelmeiket, a melyek engem Naggyáradhoz csatolnak; tudják azt is, hogy még a leghidegebben mérlegelő ész elhatározására is a szív meleg érzelmei befolyással szoktak lenni. (Eljenzés.) Legyenek kegyesek ezen nyilatkozatomat tudomásul venni. (Eljenzés.)

A mi a továbbit illeti, megvallom, azzal hízlek magamnak, hogy hosszas, részletes programot tölem követelni vagy kívánni nem fognak. (Ugy van!) Hiszen régóta működöm a nyilvános pályán; hat év óta fáradozom a kormányzat nehéz és tövises pályáján. (Eljenzés.) Ezen idő alatt önök, kik a hazai eseményeket figyelemmel kísérik, tetteimből, a törvényhozás termeiben tett nyilatkozataimból ismerhetik nézeteimet, irányzatomat és lelkiállapotomat. (Eljenzés.) Alig merülhet fel kérdés a jövőben, melyre nézve ne lehetett vagy ne kellett már a mult országgyűlés folyamán egyes viták folyamala alatt vagy interpellációk következtében nyilatkoznom. De midőn önök nagybecsű engedélyéből a részletes programom mondást mellőzni kívánom, legyen mégis szabad egy pár szót szólnom azon főbb irányzatokról, melyekben nézetem szerint hazánk politikájának vezetni kell, bárki vezesse is azt, ha hazánk javát, felvirágzását kívánjuk. (Halljuk! Halljuk!)

Első e feladatok közt oda törekedni s a magyar kormányt, törvényeink szerint, megillető jogot arra kell felhasználni, hogy a külföle a magyar-osztrák monarchiának, illetőleg hazánk-nak megóvassék, hogy a békeesség kebelében összes tevékenységünket saját bölgyeink fejlesztésére, javítására fordíthassuk. (Helyeslés.)

után tudakozódjék. Azt mondják, minden szállás a városban el van foglalva, s ha ez ugy van, akkor legjobban tesszünk, ha az első útrakelő vonatra ülünk, s tovább megyünk, mert az utcán csak nem maradhatunk.

— Parancsol kocsi sir? kiáltott felé egy bérkocsis, ki egy közeli korlátfához támaszkodva, egész erejéből integetett az orvosnak, míg egy másik még to-lakodóbb vállat megvergetve, jó hangosan ugyanazon kérdést intézte hozzá:

— Kocsit? ismételte az orvos bosszuszus hangon, mire azt? hova az ördögbe menjünk vele? Az önök egész városában egyetlen padlás-szobácska sem található kibérelni, sem pénzért, sem jó szóért.

— Az igaz sir, felelt az előbbi, valami társas kocsihoz tartozó segéd, levéve szurtos fővegét, s egy szétszakadozott piszkos zsebkendővel megtörülve izzadt homlokát, hogy a vendéglők már mind túl tömve vannak, de talán találhatnánk helyet önök számára, a házban kívül valahol.

— A házban kívül? szolt az orvos, még folyton a legnagyobb bosszúság hangján.

Azt hiszem már is azon kívül vagyunk e perczben. De én valamely házban benn kívánnék elhelyeztetni lenni.

Hova megy ön rendesen kocsijával.

— A „követek csarnokába”.

— Nő akkor isten neki álljon elő, s gondoskodjék szállásról számunkra, s ha a „követek csarnokába”-ban el nem fo-

De nem elég a külbékét megóvni, mert ép oly fontos, vagy még fontosabb belbéké megvédése, (Igaz!) mert küllenséggel harczolva felkézze, lehet még a másikkal benn építeni. (Helyeslés.) De ha a nemzet kezei egymás ellen harcolnak, akkor minden áldásos munka szünetel. (Ugy van!) Legyenek, mert lenniük kell, jó párhívek. Vivják meg az ész és szellem fegyverével a küzdelmet, de ne vigyék a harcz keserűségét oda, hol az együttműködés a közbaza érdekében lehetetlen. (Élénk helyeslés.) Ha ezen feltételek, mint Istentől remélem, teljeslendnek, roppant nagy tevékenység szerepe vár a kormányra, törvényhozásra és minden egyes polgárra, mert alkotmányos országban haszonnal építeni csak ugy lehet, ha a kormány, törvényhozás és a polgárok összesége teljesítik azt, mi saját hatáskörükben feladatuk. (Igaz!)

Közigazgatásunk ellen sok panasza hallatszik. De ha őszinték vagyunk, nem mondhatjuk — én legalább nem merem mondani — hogy sok orvosolni való ne volna. (Halljuk! Halljuk!) Nagy mező ez a tevékenységre és oly tér, melyen a sikerült vagy nem sikerült alkotások még a legutolsó polgárral is éreztetik hivatásukat. (Ugy van!)

E téren igyekezni kell a legközelebbi jövőben a hiányokat pótolni; igyekezni kell a közigazgatási igazságszolgáltatásban szükséges biztosítókat törvény által megalkotni. (Helyeslés.) Hogy ezentul a közigazgatási rendszer alapokra, fektetessék, ez ma Magyarországon, bármit mondjanak is, az égető kérdések sorába nem tartozik. (Ugy van!) Kell, — e nélkül civilisált állam fenn nem állhat — jó közigazgatás. (Helyeslés.) Én legalább, ki a történelmi alapokon szeretek fejleszteni, abban a nézetben vagyok, hogy azzal, mi történelmi alapokon fejlődött, csak egy eset szabad és kell szakítani, tudniillik akkor, ha minden kísérlet meghiusult. (Ugy van!) Ha ez következne be, akkor tán fájos szívvel, de eljött az idő, midőn az, mi az államnak okvetlenül szükséges: a közigazgatást más alapokra fektetni igyekezni, de századok fejleményeit, a nemzet életébe átment szokásokat meggondolatlanul kisebb bajokért ellőzni soha sem szabad; (Élénk helyeslés.) Igazságszolgáltatásunk terén a megkezdett uton tovább kell haladni. Azt hiszem erről bővebben nem szükséges szólni. (Ugy van!) Feladataink legnagyobbja marad nézetem szerint két, egymást majdnem lerombolni látszó nézetirányt össze egyeztetni, az az egyik a lehető legnagyobb takarékosággal fenntartani, a mit elértünk, hogy államháztartásunk rendezett, hitelünk jó legyen és ezt azon főczél, az egyensúly helyreállításáig vinni, a melynek elérése hosszas munkát követel. (Ugy van!)

Másik feladatunk általában — s ez erős meggyőződés, — hogy ha bizonyos számú évek a szükséges által kényszerítve meg kell és meg is lehet tagadni, a mi az állam fejlődése

gagnak bennünket, számítnak arra, hogy megtart kocsijában, míg kényelmesebb szállásra szert tehetünk?

E szerint Jeremyné Gertrud, s Emilia, beszállottak egy szűk kis társasok-siba, vagy hat más nő, s gyermek közé, kik fáradtan, porosan, s telve aggodalommal gyakorolták magukat a türelemben, vagy egymást vigasztalták a hossz-as várakozás felett. Az orvos kívül ült a kocsi mellé, s a mint a kocsi megállt, sietett azonnal fölkeresni a vendéglőt.

Miként várhatta, egyetlen szolgáj sem volt a házban már üres; de mivel a főpinczér nem szívesen engedte volna ki a vendéget kezei közül, azzal biztatta őt, hogy még estve előtt reméli számukra egyik közelebbi utcában, egy szobát szerezhetni.

— Egy szobát a közelebbi utcában? szolt az orvos. Ahá, tehát ezt teszi az, a házban kívül elhelyezni.

Nem uram, ez nekem mit sem ér, nekem egy szobára van szükségem, hova a velem levő hölgyeket beszállíthassam. De az isten szerelméért, miért nem tartanak elég szobát vendégeik számára?

— Sir, az idény derekán vagyunk, felelt a vendéglős.

— Oh! mr. Jeremy! önök itt? kiáltott fel Gryseworth Netta gyermekded hangja, ki a folyóson áthaladva nagyanyjával, megpillantotta őt. Hogy van sir? Miss Graham s miss Flint is itt vannak? Időzni fognak itt?

Mielőtt az orvos Netta kérdéseire fe-

érdekében szükséges volna, még ezt hosszabban folytatni oly szigorral nem lehet, mert az államháztartás egyensulya helyreállításának egyik alap-feltétele még is a közjólét gyarapodása. (Eljenzés.)

Szükséges a közlekedési eszközök javítása a közgazdaságt, a mezőgazdaságt, a kereskedelem és ipar emelése, szóval a nemzeti közvagyonosodás előmozdítása. (Élénk helyeslés.) Ezért mondtam, hogy e kettő majdnem elérhetlennek látszik, mert hiába mindaz, a mi javítás, mindaz, a mi befektetés, az államtól anyagi segílyt is követel (ugy van). Ezért mondtam, hogy az egyik főfeladat lesz eltalálni a közép utat, a meddig a takarékoság terén megmaradni szükséges, hogy ne veszélyeztessek a rendet az államháztartásban, hogy ne veszélyeztessek hitelünket addig is, míg a nagy célt: az egyensulyt elérhetjük (helyeslés). A középút eltalálása leend a jövő országgyűlés főfeladata (élénk helyeslés) éppen azért, mert én is látom a korlátokat, nem vagyok azon szerencsés helyzetben, mint némelyek (halljak! halljuk!), hogy én ígérhessek rögtön minden irányban milliókra kértül befejeztéseket, de egyuttal a deficit megszűntetését és mindent rakásra (élénk helyeslés.)

Aról, hogy némely ígéretek mennyire meg nem tarthatók, mennyire veszélyesek, önök előtt nincs miért szólnom. Önök ezt ép oly jól tudják és belátják s éppen ugy nem adnak hitelt a csabító szavaknak, mint én. Csak alig egy pár szóval röviden érintem teendőnk főirányát; de midőn ez felülé az állami életnek minden ágát, midőn itt részint a meglevőt javítani, részint némely közigazgatási dolgokat — mint az ipar-törvényt és egyebet — javítani, midőn másutt egészen újakat kell teremteni: oly tag mezőt tekintettem végig, melynek, ha egy részét a legközelebbi országgyűlés sikeresen bejárja, bizonyosan nagy érdemeket szerzend a haza iránt. (Élénk helyeslés.)

A magam részéről mintegy folytatva azon eszmét, mely tisztelt barátom nyilatkozatában foglaltatik, nem hirdothetem azt, hogy én hazánk szabadságát meg fogom védeni a hatalom elnyomása ellen, mert hálá istennek, ezt ígérni ma oly hűsködés, mely neveltséges, mivel nincs rá szükség. (Élénk helyeslés.) Van azonban egy nehezebb feladat s ez nekünk magyaroknak sokkal nehezebb, mint másoknak, mert megszoktuk annak idejében; e feladat abban áll: megvédeni szabadságunkat oly áramlatok ellen, mint a minőket szónokunk jelzett. (Ugy van.) Ismétlem, a mit a képviselőházban akárhányszor mondtam: engem a szabadság ügye, ennek rendezéséül is, ott fog találni, míg isten éltet és egészségemet megtartja. (Hosszas élénk helyeslés és eljenzés.)

És most t. választók fogadják még egyszer tiszta szívből fakadó torró köszönetemet s legyenek róla meggyőződve, hogy bármi történék is, bizalmukat hálátalaura nem vesztették, mert én azou örömet, melyet szülővárosom több-

lelni, s Gryseworth asszonyt, egy öreg delhölgyet, kit ezelőtt harmincz évvel ismert volt, üdvözölhetne volna, a vendéglős hirtelen megszlóltotta őt.

— Jeremy orvoshoz van szerencsém? Bocsánat, nem ismertem önt. Jeremy orvos Bostonból?

— Ugyan az, felelt az orvos meghajta magát.

— Oh! akkor minden rendben van. Vannak szobák az ön számára megrendelve, s néhány percz alatt készek lesznek elfogadásukra. Két nappal ezelőtt mentek el belőlük a szállók, s azóta nem is tettünk másokat oda.

— Hogy lehet ez? kiáltott fel a derék orvos, én nem rendeltem meg szobákat.

— Ugy valamely barátja fette meg ön helyett sir, ez szerencsés körülmény önre nézve különösen, miután hölgyekkel utazik.

Sataroga ez évszakban nagyon látogatott hely, tegnapi 7000 idegen volt a városban.

Az orvos halásan köszönte jó csilagzatának, s ismeretlen barátjának e váratlan szerencsét, s sietett azt hölgyeivel közölni.

— Milyen szerencsések vagyunk! szolt Jeremyné, körülnézve a kényelmes szobában, melybe vezették őt, s aztán a folyóson át, szemben az Emilia és Gertrudé felett is hasonló szemlét tartva.

(Folyt. köv.)

